

CURS 3

PARTEA I. INSTITUȚIILE UNIUNII EUROPENE

CAPITOLUL 2. FONDATORII. TRATATELE FUNDAMENTALE ÎN CONSTRUCȚIA UE

2.2. Tratatelor fundamentale în construcția UE

2.2.2. Tratatelor de la Roma

2.2.3. Actul Unic European

2.2.4. Tratatul de la Maastricht

REZUMAT

Încurajate de succesul reprezentat de Comunitatea Europeană a Cărbunelui și Oțelului, țările fondatoare au hotărât, după doar 6 ani, continuarea integrării, prin semnarea celor două Tratatelor de la Roma.

La aproape 30 de ani după Tratatelor de la Roma, Actul Unic European (1986) a reprezentat un mare pas înainte, după o perioadă de stagnare, aducând un suflu nou economiei europene.

La numai câțiva ani după Actul Unic European, a urmat semnarea Tratatului de la Maastricht (1991), consfințind dinamismul economiei europene.

2.2.2. Tratatelor de la Roma

Comunitatea Economică Europeană (CEE)

Momentul semnării Tratatului de la Roma, la 27 martie 1957, a consfințit sfârșitul etapelor premergătoare, de pregătire a integrării și a marcat începutul extinderii și consolidării acesteia într-un triunghi comunitar; CEE, CECO și EURATOM, cu trei etape succesive; **Uniunea vamală; Uniunea economică și Uniunea politică.**

Tratatul de la Roma a dat răspunsuri unui important set de întrebări legate de viitorul Europei Occidentale. În domeniul strict economic el prevede că tarifele vamale și alte bariere comerciale între statele membre sunt eliminate; că se formează o uniune vamală; că trusturile, cartelurile și alte structuri monopoliste cu poziții dominante pe piață sunt interzise. Proclamă incompatibilitatea cu Piața Comună a sprijinului direct al statului, căci acesta distruge competiția. În această abordare, libera circulație a mărfurilor, a capitalului și a persoanelor sunt considerate a fi o prioritate pentru Cei Șase și se vor asigura, parțial, prin reguli și practici în scopul eliminării barierelor netarifare. Se prevede organizarea pieței agricole comunitare.

Statele membre vor transfera **Comunității** puterea de a negocia și asuma tratate cu organizații internaționale și terțe țări în probleme care sunt de competența acesteia. În Tratat sunt înscrise și prevederi legate de relațiile speciale ale *Comunității* cu coloniile sau domeniile statelor membre.

Comunitatea este formată din patru instituții majore: Comisia, Consiliul (sau Consiliul de Miniștri), Adunarea și Curtea de Justiție. În Tratat sunt prevăzute Comitetul Economic și Social și alte organisme și instituții cu rol în crearea uniunii vamale.

Tratatul de la Roma instituie Comunitatea Economică Europeană (CEE). Obiectivul general a fost concretizat în Art. 2 al Tratatului, în termenii căruia, prin crearea unei piețe comune și prin apropierea progresivă a politicilor economice ale statelor membre, Comunitatea are drept misiune să promoveze: dezvoltarea armonioasă a activităților economice; expansiunea economică mărită; creșterea accelerată a nivelului de viață; relații strânse între statele membre. Conform termenilor Tratatului de la Roma, Piața Comună urma să fie instituită progresiv, de-a lungul unei perioade de tranziție de 12 ani, divizată în 3 perioade de câte 4 ani fiecare – altfel spus, urma să fie instaurată cel mai târziu în 1970. Ariele de acțiune au fost stabilite în Art. 3 al Tratatului, după cum urmează:

1. eliminarea tuturor taxelor vamale și a restricțiilor cantitative din calea comerțului între statele membre;
2. instituirea tarifului vamal comun și a unei politici comerciale comune în relațiile cu terțe țări;
3. abolirea obstacolelor din calea liberei circulații a persoanelor, serviciilor și capitalului între statele membre;
4. crearea politicilor comune pentru agricultură;
5. crearea de politici comune pentru transport;
6. instituirea unui regim pentru asigurarea competiției reglementate în Piața Comună;
7. proceduri care să permită coordonarea politicilor economice ale statelor membre și să asigure securitatea împotriva dezechilibrelor balanței de plăți;
8. aproximarea legislațiilor naționale, atunci când este cazul, pentru buna funcționare a Pieței Comune;
9. crearea **Fondului Social European**, pentru a ajuta la crearea de locuri de muncă și pentru a ridica standardul de viață;
10. crearea **Băncii Europene de Investiții** pentru a ajuta expansiunea economică;
11. asocierea țărilor și teritoriilor extra-comunitare astfel încât comerțul să sporească și să se continue dezvoltările sociale și economice.

Programul pieței unice s-a realizat total abia la 1 ianuarie 1995

Tratatul de la Roma a încurajat progresul economic substanțial. Instituirea parțială a Pieței Comune, mai ales pentru bunurile strategice, a coincis cu o perioadă de intensă activitate economică pe continent. În primii patru ani, comerțul dintre Cei Șase a crescut cu peste 60%. Între 1958 și 1967 creșterea medie a PIB/persoană în cazul Celor Șase, la ratele schimbului valutar și prețurilor din 1963, a atins un înfloritor 4%, în comparație cu media anuală a Marii Britanii de 2,5%. Venitul mediu real pe angajat a crescut pentru Cei Șase, din 1958 în 1969 cu 76%, în comparație cu 39% în Marea Britanie.

Comunitatea Europeană a Energiei Atomice (EURATOM)

Pe lângă Piața Comună, un alt Tratat, semnat la Roma în cadrul aceleiași festivități, a creat **Comunitatea Europeană a Energiei Atomice** (cunoscută ca EURATOM). În 1956, ca urmare a crizei energetice cauzată de criza canalului Suez (naționalizarea acestuia de către Egipt), CECO a propus extinderea competențelor sale și asupra altor surse de energie, precum gazul, electricitatea și energia atomică. Jean Monnet a preferat însă crearea unei comunități separate pentru energie atomică. Astfel, în 1957 este creat **EURATOM**, între aceleași 6 țări.

Premisa pentru EURATOM a fost dezvoltarea proaspătului sector al energiei atomice, esențial pentru creșterea economică europeană. EURATOM-ul urma să fie implicat în asigurarea distribuției know-how-ului tehnic, în elaborarea normelor de securitate pentru lucrători și pentru populație în general, în a sprijini investițiile, în a asigura acces egal la sursele de furnizare și în lărgirea deschiderii pieței și maximizarea capacității tehnice prin fuzionarea piețelor naționale pentru materiale și echipamente specializate, ca și libera circulație a experților.

EURATOM-ul nu a devenit ceea ce s-a sperat. Sectorul energiei nucleare nu a urmat drumul industriilor grele ale cărbunelui și oțelului, de integrator economic natural al Europei. Dezvoltarea separată a programelor civile pentru energia nucleară în diferite state membre – inclusiv Franța și Germania – a dovedit că cel puțin în acest sector sensibil, modelul național rămâne predominant.

Schimbarea esențială constă în realizarea de acțiuni comune de către toate țările membre ale CEE. Pentru ca aceste acțiuni comune să fie posibile, au fost adoptate reguli comune, ce trebuie urmate de toate țările membre, și instituții comune, care să supravegheze aplicarea acestor reguli comune.

2.2.3. Actul Unic European (AUE)

Conjunctura anilor '70, marcată de crizele petroliere și monetare, nu a favorizat relansarea europeană. Deciziile succesive de lărgire și reajustarea permanentă a bugetelor comunitare epuizaseră o mare parte din energiile actorilor din cancelariile naționale și de la Bruxelles. O impresie de stagnare era predominantă. Deceniul 7 este numit, din această cauză, deceniul stăgănării. Anii '80 au readus în prim-plan problematica dezvoltării Comunității.

Carta Albă a Comisiei Europene

Documentul Carta Albă a Comisiei din 1985 a stabilit programul și agenda pentru atingerea obiectivului de realizare a pieței interne complet unificate, până în 1992. Acest scop politic a fost aprobat de către Consiliul European la Milano (iunie 1985) și înscris în Tratat când a fost semnat Actul Unic European, în 1986.

Carta Albă, produsă de Comisie sub conducerea vicepreședintelui Lord Cockfield, susținea că, pentru a realiza piața internă, mai rămăneau în mod esențial trei tipuri de bariere diferite de înlăturat. Prima categorie se referea la barierele fizice (ca de exemplu timbrele vamale și alte controale la frontiere între statele membre). Carta Albă susținea că aceste bariere fizice sunt mijloace și nu rezultate – ele există în principiu datorită faptului că există și alte două tipuri de bariere între statele membre, care ar putea fi descrise ca „tehnice” (standarde naționale diferite pentru bunuri și servicii) și „fiscale” (regimuri diferite de TVA). O dată ce aceste bariere ar fi înlăturate și s-ar găsi alte modalități de a trata problemele importante precum siguranța publică, imigrația și controlul împotriva drogurilor, ar fi eliminate motivele pentru existența continuă a barierelor fizice.

Comisia a propus o soluție simplă, bazată pe principiul că **dacă un produs este fabricat și comercializat în mod legal într-un stat membru, nu ar trebui să existe nici un motiv pentru ca acesta să nu fie vândut în mod liber în cadrul Comunității.**

În cazul activităților economice ale cetățenilor, principiul se formula în termenii de tipul: **dacă un cetățean al Comunității sau o compania întrunește toate condițiile pentru activitatea sa într-un stat membru, nu ar trebui să existe nici un motiv pentru care acei**

cetățeni sau acele companii să nu își exercite activitățile economice și în alte părți ale Comunității.

În sfârșit, la a treia categorie, bariere „fiscale”, Carta Albă susține că sistemele naționale de percepere a taxelor indirecte între statele membre (cum sunt taxa pe valoarea adăugată, în cazul bunurilor, serviciilor și accizelor, la băuturile alcoolice și tutun) au creat ele însele bariere în cadrul pieței, de vreme ce statele utilizau controalele la frontieră pentru a colecta venitul național ce li se cuvenea din impozite. Și aici sunt propuse soluții. În toate componentele sale, Carta Albă va viza, nemijlocit, realizarea pieței unice.

Actul Unic European

Actul Unic este instrumentul de punere în practică a 279 de propuneri ale Cartei Albe, care explicit vizau să elimine obstacolele din calea liberei circulații a mărfurilor, a oamenilor, a capitalurilor și a serviciilor. AUE marchează o nouă etapă de realizare a pieței interne comunitare. AUE a fost semnat la 17 februarie 1986 de 9 state membre, și la 28 februarie 1986 de celelalte 3 (Italia, Danemarca și Grecia), și a intrat în vigoare la 1 iulie 1987. Scopul principal al AUE a fost realizarea unei Uniuni Economice, și desăvârșirea Pieței Interne până la 31 decembrie 1992 (piața internă a fost desăvârșită, de fapt, abia la 1 ianuarie 1995)

Actul Unic European este important mai ales pentru încercarea de a face să coexiste dispoziții referitoare la comunitatea economică și la cooperarea politică (de unde denumirea de act „unic”).

Actul Unic poate fi considerat urmare a stimulării integrării economice și o mare acțiune politică europeană, care a pus capăt perioadei dificile de stagnare, așa numita perioadă a „eurosclerozei”. În plus, prin prevederile sale, a netezit calea spre dezvoltări ulterioare și a impulsionat ritmul acestora.

2.2.4. Tratatul de la Maastricht asupra Uniunii Europene (TUE)

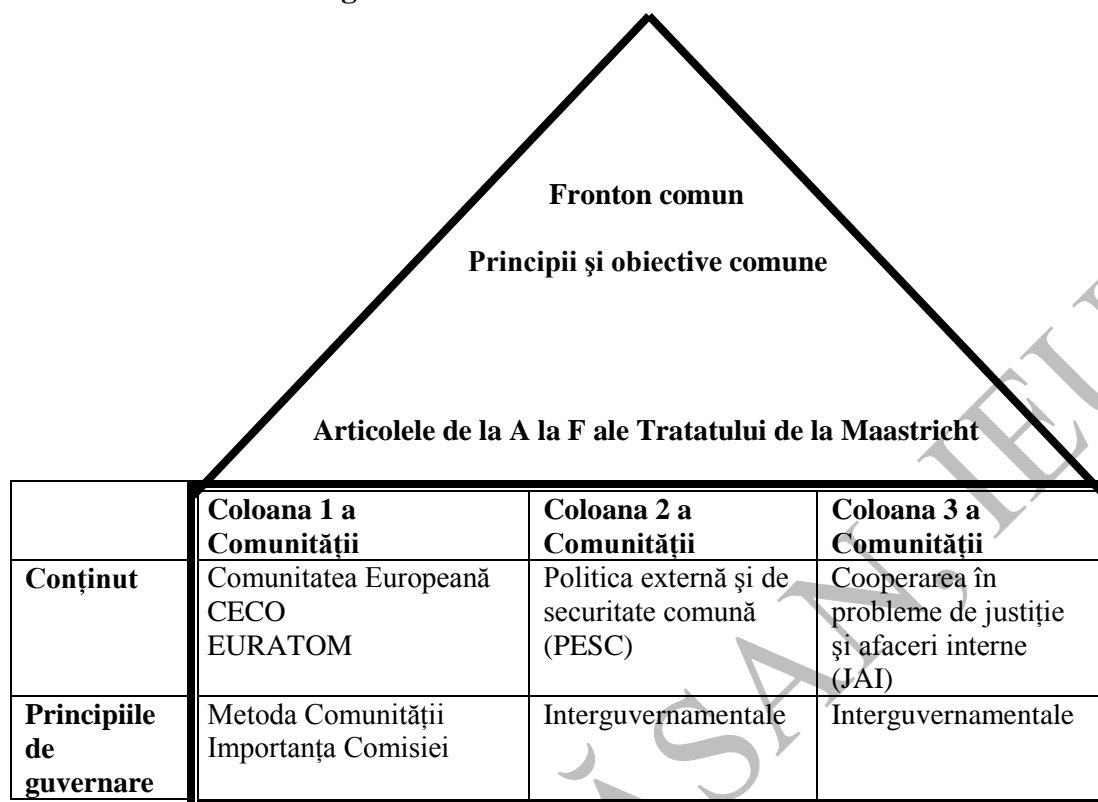
Tratatul de la Maastricht trebuie situat în contextul istoric al procesului de integrare lansat în anii 50. Dacă de la Tratatul de la Roma și până la Actul Unic European – prima reformă de ansamblu a acestuia – au trebuit să treacă aproape 30 de ani, în schimb de la intrarea în vigoare a Actului Unic, în 1987, și până la deschiderea Conferințelor interguvernamentale care au condus la semnarea, în februarie 1992, a Tratatului de la Maastricht, au trecut mai puțin de 4 ani.

Accelerarea a fost determinată, pe de o parte, de dinamica internă a Comunității, iar pe de altă parte de evoluția scenei internaționale și în special de dezintegrarea sistemului comunist și unificarea Germaniei.

Acest tratat a fost semnat la 7 februarie 1992, și a intrat în vigoare la 1 noiembrie 1993. Prin acest tratat, s-a schimbat denumirea din Comunitatea Europeană în Uniunea Europeană.

Prevederile acestui tratat s-au referit la instituirea unei Politici Externe și de Securitate Comune (PESC – pilonul 2), la cooperarea statelor membre în domeniul Justiției și Afacerilor Interne (JAI – pilonul 3), la instituirea unei cetățenii europene, a unei Uniuni Economice și Monetare (UEM), și a unei uniuni politice.

Figura nr. 1. TEMPLUL DE LA MAASTRICHT

Tratatul consemnează că din 1 ianuarie 1993, în mod oficial, între statele membre s-a creat un spațiu fără frontiere interne. Parlamentul European și-a lărgit competențele: a obținut drept de decizie în domenii precum: libera circulație a lucrătorilor, programul de cercetare științifică, protecția mediului, rețelele de transport europene, protecția consumatorilor, sănătate publică, viața culturală. El poate interveni în numirea președintelui Comisiei și a unor membri ai acesteia, aprobă acordurile de aderare, asociere și alte tratate internaționale, cu consecințe financiare pentru Uniune.

Tratatul de la Maastricht a însemnat un pas înainte către coordonarea în domeniul politicii externe și de securitate comună. Conform Tratatului de la Maastricht, orientarea generală a politicii externe și de securitate comună este de competența Consiliului European, unde statele sunt reprezentate la cel mai înalt nivel; printre domeniile în care sunt necesare acțiuni comune menționăm: procesele OSCE, politica de dezarmare și controlul armamentelor în Europa, neproliferarea armelor nucleare, controlul transferului de armament și tehnologie militară și modernă către țări terțe.

În ceea ce privește politica monetară, se poate spune clar că obiectivul ei este moneda unică. Institutul Monetar European, instaurat de la începutul fazei a doua, a contribuit la realizarea condițiilor necesare trecerii la cea de a treia fază, întărind coordonarea politicilor monetare și cooperarea între băncile centrale naționale, pregătind instrumentele și procedurile necesare aplicării politicii monetare unice și elaborând reguli tehnice ale operațiilor ce urmau să fie întreprinse de băncile centrale naționale.

Politica monetară se realizează prin Sistemul European al Băncilor Centrale (SEBC), instituit în cea de a treia etapă și compus din băncile centrale ale statelor membre și Banca Central Europeană (BCE).

Obiectivul central al SEBC este de a menține stabilitatea prețurilor, aducând totodată și sprijinul său politicilor economice generale în Comunitate. SEBC este dirijat de organele de decizie ale BCE: Consiliul Guvernatorilor – guvernatorii băncilor centrale naționale, și Directoratul BCE – președinte, vicepreședinte și alți patru membrii.

Banca Central Europeană este dotată cu personalitate juridică; ea a înlocuit Institutul Monetar European la începutul celei de a treia faze (1999). Este organul de conducere al SEBC, își asumă funcțiile monetare ale SEBC.

Întrebări recapitulative

1. Care sunt principalele prevederi ale Tratatelor de la Roma?
2. Care sunt principalele prevederi ale Actului Unic European?
3. Care sunt principalele prevederi ale Tratatului de la Maastricht?